

БЮДЖЕТНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФІСКАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ РЕГІОНУ

В статті розглянуто теоретичні засади бюджетного інвестування, визначено джерела формування державних інвестиційних ресурсів на регіональному рівні та напрямки їх використання. Зазначається, що бюджет розвитку місцевих бюджетів виступає головним інструментом державного фінансування інвестиційної діяльності муніципалітетів. У зв'язку з цим розглянуто проблеми його формування та витрачання фінансових ресурсів, досліджено законодавчі недосконалості щодо визначення місця бюджету розвитку у розрізі місцевого бюджету. Доведено, що надання місцевим органам влади повноважень щодо формування та фінансування інноваційних проектів зміцнить фінансову самостійність місцевого самоврядування. Визначено роль та значення бюджетних інвестицій в забезпеченні розвитку фінансової самостійності регіону.

Ключові слова: бюджетні інвестиції, бюджет розвитку, фіскальний інструмент, фінансова самостійність.

Y. A. NAPALKINA

Odessa National Economic University

A. V. MEISH

Khmelnytsky National University

BUDGET INVESTMENTS AS A FISCAL TOOL FOR REGULATING THE FINANCIAL FLOWS IN THE REGION

In the article the theoretical principles of budgetary investments identified sources of public investment resources at the regional level and directions for their use. The largest share of local revenues constitute subventions from other budgets, revenue from the sale of property and land. It is noted that the budget of local budgets is the main instrument for public funding of investment activity of municipalities. In this regard, the problems of its formation and use of financial resources, legislative imperfections investigated to determine the place of the development budget in the context of the local budget. We have a need for modernization of the current process of formation of budget investments at the regional level, which is used today in the budget process. Proved that giving local authorities powers to the formation and funding of innovative projects will strengthen the financial independence of local government, promote social development of countries, regions and local communities and some reallocation of investment resources, through capital transfers to the population and economic entities. The role and importance of budget investments to ensure the financial independence of the region. The feature is the presence of regional investment legal functioning of such an important instrument as the development budget.

Keywords: budgetary investments, budget of development, fiscal instrument, financial autonomy.

Постановка проблеми. В умовах політичної дестабілізації гостро постає питання збереження економічної самостійності країни та регіонів зокрема. Основним інструментом економічного регулювання виступають бюджетні інвестиції, оскільки закладають підґрунтя економічному зростанню та соціальному розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «інвестиції» досліджувалося багатьма відомими вченими і економістами, серед яких А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. М. Кейнс, М. Фрідман, К. Маркс та інші. Вони розглядали інвестиції як одну із важливіших умов економічного зростання, а інвестиційну проблематику – як один із наріжних каменів усіх доктрин.

Проблема бюджетних інвестицій у соціально-економічний розвиток регіону розглядалась і такими вітчизняними вченими, як С. Буковинський, Т. Затонацька, В. Зимовець, В. Калюжний, О. Кириленко, О. Крайник, І. Луніна, Б. Малиняк, Ц. Огонь, М. Федосов, С. Юрій та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В сфері бюджетного інвестування існує ряд невирішених питань, пов'язаних з недостатньо ефективною дією механізму державного фінансування інвестиційної діяльності, відсутністю вагомих джерел наповнення бюджету розвитку на рівні бюджетів місцевого самоврядування, недосконалістю законодавчої бази бюджетного інвестування на місцевому рівні. Тому проблема державного фінансування інвестиційної діяльності набуває актуальності та потребує подальшого дослідження.

Метою статті є дослідження теоретичних засад бюджетного інвестування, визначення джерел формування державних інвестиційних ресурсів на регіональному рівні та напрямки їх використання.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що категорія «бюджетні інвестиції» є досить вживаною як у науковій літературі, так і в фінансовій практиці. Актуальність дослідження даної дефініції обумовлена відсутністю законодавчого визначення цього поняття та різним трактуванням в наукових джерелах. Під поняттям «бюджетні інвестиції» науковець Т.Г. Затонацька розуміє видатки з державного та

місцевих бюджетів, які спрямовуються на фінансування державних цільових програм економічного, науково-технічного, соціального розвитку, програм розвитку окремих регіонів, галузей економіки, фінансування інвестиційних проектів чи придбання частки акцій, чи прав участі в управлінні підприємством [1, с. 87]. Слід зауважити, що трактування поняття «бюджетні інвестиції» в українському законодавстві відсутнє, що є одним із недоліків правового поля в Україні. Б.С. Малиняк вірно відзначив, що бюджетні інвестиції стають мотивом для започаткування нових виробництв та слугують потужним чинником для виведення економіки з кризового стану. Підкреслено, важливість бюджетних інвестицій для соціально-економічного розвитку країни, що зумовлюється, по-перше, тим, що вони направляються на створення основних фондів, в які зазвичай не інвестують кошти суб'єкти підприємництва; по-друге, тим, що вони можуть впливати на формування оптимальної структури основних фондів економіки [2, с. 80]. Російським економістом Е.Р. Вреденом ще в середині XIX ст. стверджувалась доцільність державного впливу на виробництво країни тоді, коли «приватне господарство ще не бажає, не може і не вміє взятися за вигідні підприємства, загальна користь яких безсумнівна і способи здійснення яких уже вироблені іншими народами» [3, с. 74]. Тому вагомість використання такого інструменту як бюджетні інвестиції стає очевидністю. Окремі вітчизняні та зарубіжні економісти у своїх дослідженнях використовують поняття «інвестиційна складова бюджету». Так, російський професор В.М. Родіонова розуміє під цим терміном «сукупність бюджетних інвестицій» [4, с. 38]. Однак, на нашу думку, під інвестиційною складовою бюджету необхідно вважати сукупність бюджетних надходжень та частину бюджетних видатків, що спрямовані на реалізацію інвестиційних проектів. Цьому значенню може відповідати термін «бюджет розвитку», який саме використовується в українському законодавстві на місцевому рівні. Бюджетні інвестиції місцевого рівня фінансуються в Україні за рахунок бюджету розвитку відповідного місцевого бюджету. Питання формування і використання бюджетів розвитку місцевих бюджетів знайшли свою конкретизацію у Бюджетному кодексі України (стаття 71), де вказано, види надходжень, які зараховуються до бюджету розвитку, а також напрямки їх використання. Проте, в Бюджетному кодексі не наведено поняття бюджету розвитку та не обґрунтовано його мету та призначення.

Основна проблема формування місцевих бюджетів розвитку полягає в тому, що незважаючи на досить великий перелік надходжень, зазвичай найбільшу частку доходів місцевих бюджетів розвитку складають субвенції з інших бюджетів, доходи від відчуження майна та землі. Так, станом на кінець 2014 року бюджет розвитку становив близько 12,5 % усього місцевого бюджету (рис. 1).

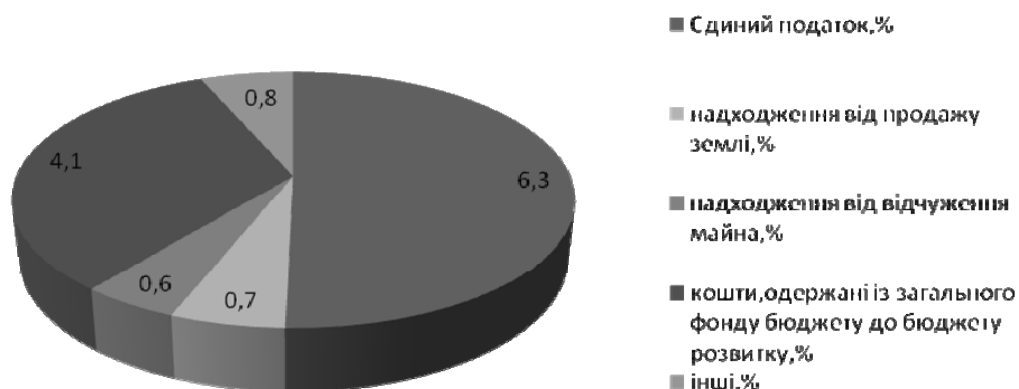

Рис. 1. Доходи бюджету розвитку місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) за 2014 рік [6]

Сучасні реалії державного фінансування інвестиційної діяльності свідчать, що за рахунок місцевих бюджетів вкладення в основний капітал регіону просто незначний. Так, цей показник не перевищував 5 %, а станом на кінець 2014 року складає 2,7% (табл. 1).

Вагомість бюджетних інвестицій для соціально-економічного розвитку регіонів України в практиці не знаходить свого відображення, що безумовно являє собою втрачені можливості для розвитку регіону. Органи місцевого самоврядування неспроможні сьогодні реалізовувати інвестиційну діяльність, виконувати інноваційні проекти. Проте, бюджетні інвестиції в руках місцевих органів влади можуть виступати інструментом залучення іноземного капіталу з урахуванням переваг і недоліків розвитку своєї території.

На сьогодні основним джерелом фінансування капітальних вкладень в економіку країни стають власні кошти підприємств, що складає протягом останніх років близько 60%. Приплив іноземного капіталу залишається незначним. Таким чином, використання лише внутрішніх ресурсів веде до перерозподілу ВВП в середині країни. Так для стимулювання економіки України необхідні додаткові фінансові вливання, що дозволить розвивати інфраструктуру країни та вирішити питання зайнятості. Однак, цей процес ускладнено законодавчою недосконалістю та нестабільною політичною ситуацією.

На наш погляд, цю дилему можливо вирішити за рахунок втручання державою в економіку країни через інструмент «бюджетні інвестиції», які б створили певні умови для існування виробництва з

національним та іноземним капіталом. Ми пропонуємо надати такі повноваження саме місцевому самоврядуванню, що зміцнить фінансову самостійність на місцевому рівні. Тому, активне використання такого фінансового інструменту як бюджетні інвестиції на місцевому рівні надало б:

- самостійності місцевим органам влади у реалізації власних повноважень, вирішень проблем місцевого значення з урахування пріоритетів розвитку території;
- сприяння соціальному розвитку країни, регіонів та окремих територіальних громад;
- відновлення основних фондів, як економічної сфери діяльності, так і сфери надання суспільних послуг;
- перерозподіл інвестиційних ресурсів через надання капітальних трансфертів населенню та суб'єктам господарювання.

Таблиця 1

Капітальні інвестиції за рахунок місцевих бюджетів [7]

Капітальні інвестиції за рахунок:	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Місцевих бюджетів, млн грн.	12498	5914	6367	8801,3	9149,2	7219,2	5276,8
Частка капітальних інвестицій за рахунок місцевих бюджетів до загального обсягу капітальних інвестицій, %	4,6	3,1	3,4	3,4	3,1	2,7	2,6

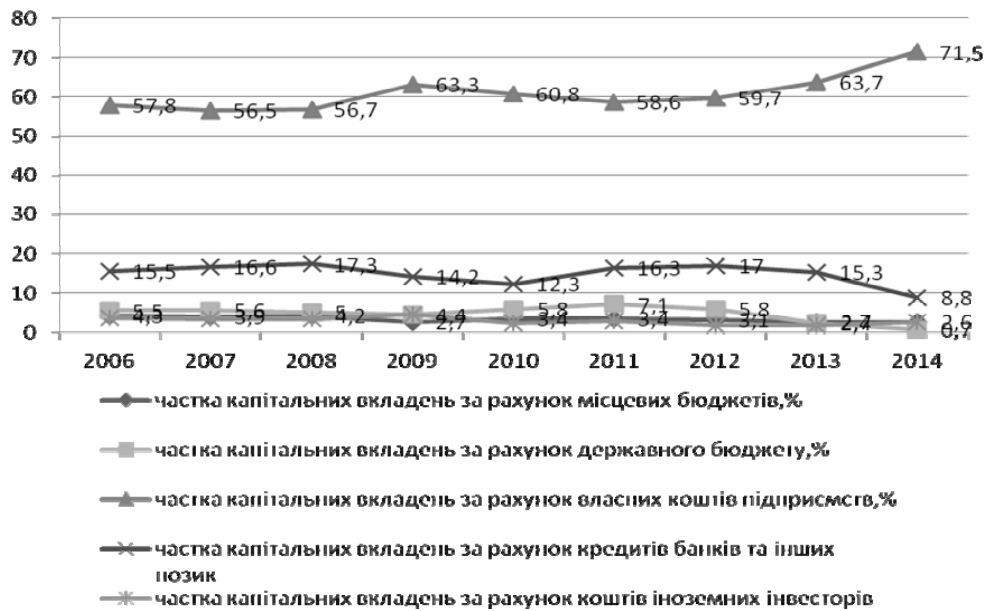

Рис. 2. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування в Україні [7]

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. На регіональному рівні пріоритетними галузями здійснення інвестицій мають бути напрями з інноваційною складовою та ті, які дадуть змогу зробити економіку країни конкурентоспроможною на світовому ринку. Особливістю регіонального інвестування є наявність законодавчого забезпечення функціонування такого важливого інструменту, як бюджет розвитку. Видатки бюджету розвитку мають перспективний характер, тому можуть сприяти реалізації довгострокових цілей за умов сталого фінансування запланованих відповідними програмами і проектами заходів на тривалому проміжку часу.

Формування нових механізмів регулювання державного фінансування інвестицій з метою забезпечення ефективного управління капітальними видатками на рівні муніципалітетів залишається перспективним напрямком подальших досліджень.

Література

1. Затонацька Т. Г. Бюджетні інвестиції в реальний та людський капітал як інструмент впливу на соціально-економічний розвиток країни / Т. Г. Затонацька // Наукові праці НДФІ. – 2008. – № 1 (42). – С. 86.
2. Вреден Э. Финансовый кредит. Исследование оснований, существа нормальной области, границ, видов и форм общественной займовой системы. Часть 1. Основные начала финансового кредита, или теория общественных займов / Вреден Э. – СПб : Типография В. Димакова, 1871. – С. 370.

3. Родионова В.М. Бюджетные средства как стратегический инвестиционный ресурс / В.М. Родионова // Финансовые и кредитные проблемы инвестиционной политики : научный альманах фундаментальных и прикладных исследований. – М. : Финансы и статистика. – 2004. – С. 38–52.

4. Бюджетный кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua

Надійшла 10.09.2015; рецензент: д. е. н.